

Bijlage: Consequenties van het naast elkaar aanbieden van de twee leerwegen voor wiskunde in bepaalde studierichtingen van de tweede graad aso voor de deliberatie

In elke aso-studierichting van de tweede graad – uitgezonderd Sportwetenschappen aso en Wetenschappen aso – kan het vak wiskunde (basisvorming) worden aangeboden met “4-5” lestijden. Dit “wijst op de mogelijkheid om leerlingengroepen één van de leerwegen wiskunde 4 of 5 te laten volgen”.

We beschrijven enige achtergrond en schetsen de gevolgen voor de deliberatie.

1 Visie op (de lessentabellen van) de tweede graad aso

1.1 Basisvisie

Inhoudelijk ligt bij de uitwerking van de lessentabellen van de tweede graad aso de nadruk op een ruime gemeenschappelijkheid en op uitstel van studiekeuze. Een te sterke differentiatie tussen leerlingen op het gebied van wiskunde en moderne vreemde talen dient te worden vermeden (vandaar de zgn. eenpoligheid).

Voor wiskunde wordt wel een onderscheid gemaakt tussen leerweg 4 (oorspronkelijk alleen aangeboden in Economie aso, Grieks-Latijn aso en Humane wetenschappen aso) en leerweg 5 (oorspronkelijk enkel voorzien in Grieks aso, Latijn aso en Wetenschappen aso). Dit onderscheid is vooral gelegen in de complexiteit van de te behandelen problemen, modellen en toepassingen, én in het verschillende niveau waarop de wiskunde-inhouden bestudeerd worden (verdieping). Er worden in dit vijfde lesuur ook nieuwe inhouden toegevoegd (uitbreiding). *Deze inhouden leggen echter geen hypotheek op de aansluiting in de derde graad. Dit geldt bv. ook voor de aansluiting bij de pool wetenschappen in de derde graad voor leerlingen die in de tweede graad niet de studierichting wetenschappen hebben gevolgd. Leerlingen die de wiskunde-inhouden grondig beheersen, voldoende aanleg en de juiste attitude hebben om de nieuwe leerinhouden te verwerken, zullen ook in de derde graad nog kunnen aansluiten in richtingen met de pool wiskunde.*

1.2 Recente ontwikkelingen

Via een enquête onderzocht het VVKSO in welk mate deze basisvisie in de scholen werd gerealiseerd.¹ Vastgesteld werd dat vele scholen voor de meeste studierichtingen toch een soort “dubbel” aanbod wilden blijven doen, één met meer klemtoon op moderne vreemde talen, één met wiskunde (5). Reglementair is dit mogelijk. Het leerplan wiskunde (tweede graad aso) is immers goedgekeurd als één leerplan met één nummer (2002/047). Hierdoor wordt beantwoord aan de reglementaire bepaling dat “*per school en per structuuronderdeel voor alle leerlingen dezelfde leerplannen (of leerplan) worden gehanteerd*”.²

In de VVKSO-lessentabellen geeft een kolom ‘B/S/C’ aan of een vak behoort tot de basisvorming, tot het specifieke gedeelte van de studierichting of tot het complementaire gedeelte. Het vak wiskunde behoort tot de basisvorming van het 1ste en 2de leerjaar van de tweede graad aso (B-vak). Een school kan ervoor opteren om in de eigen lessentabel voor een B-vak (of voor een S-vak) meer uren in te richten dan het aanbevolen minimum. Het gaat dan gewoon om uren basisvorming (of specifiek gedeelte). Ze kunnen worden besteed aan de optimale realisatie van de basisdoelstellingen van het leerplan, of aan verdiepings- of uitbreidingsdoelstellingen. Deze uren zijn, in tegenstelling tot wat vroeger werd gesuggereerd, geen complementaire uren. Leerlingen de keuze laten tussen 4 of 5 uur wiskunde, impliceert dat de ene groep het B-vak wiskunde (4) krijgt, de andere groep nog een uur extra. Dit extra-uur wordt niet beschouwd als een invulling van het complementaire gedeelte, maar ressorteert gewoon onder de basisvorming.

¹ Mededeling van 22 februari 2010 over “Enquête tweede graad aso” (M-VVKSO-2010-012).

² Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 over “Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs”, punt 3.6.1. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > coördinatie van de omzendbrieven > secundair onderwijs > organisatie

Het blijft echter belangrijk er over te waken dat de uitgangspunten (ruime gemeenschappelijkheid, uitstel van studie-keuze) niet in het gedrang komen. De keuze die men leerlingen binnen een bepaalde studierichting laat maken, zou geen hypotheek mogen leggen op de aansluiting in de derde graad.

Overigens kunnen scholen dit extra-uur wiskunde naar eigen inzichten invullen:

- hetzij als remediëring (de leerlingen krijgen meer tijd om hetzelfde te verwerken);
- hetzij als uitbreiding met een aantal bijkomende items bovenop leerweg 4;
- hetzij als uitbreiding met al de verdiepings- en uitbreidingsdoelen die in leerweg 5 zitten.

Elk van deze drie pistes leidt voor de leerlingen in kwestie tot een lessentabel met het B-vak wiskunde (5), terwijl de andere leerlingen vermoedelijk voor de B-vakken Engels of Frans een extra-uur zullen krijgen, of een totaal ander vak volgen in het complementaire gedeelte.

2 Gevolgen voor de deliberatie

2.1 Algemeen: werden de doelstellingen in voldoende mate bereikt?

In de tweede graad gaat de delibererende klassenraad na of de leerling in voldoende mate de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen heeft bereikt en aldus bekwaam wordt geacht zijn studies voort te zetten in het volgende leerjaar. Hij baseert zich daarbij op het globale dossier, d.w.z.:

- resultaten van proeven, toetsen of examens, die in de loop van het schooljaar door de leraren van de leerling werden afgenomen;
- de beslissingen, vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad.

Proeven, toetsen of examens worden opgesteld met de bedoeling om na te gaan of de leerling het geheel van de leerplandoelstellingen (kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes) van het leerjaar in voldoende mate bereikt heeft om over te stappen naar het volgende leerjaar.

2.2 Het onderscheid tussen leerweg 4 en leerweg 5

Zoals gezegd, leggen de inhoudelijke verschillen tussen beide leerwegen *geen hypotheek op de aansluiting in de derde graad*. Zeker wanneer een school beide leerwegen aanbiedt is een clausulering voor aso-studierichtingen met een sterke wiskundeonderbouw slechts moeilijk te motiveren louter op basis van de evaluatie voor het 5de uur. De attestering en oriëntering gebeuren vanuit de mate waarin de leerling de basisdoelstellingen in de tweede graad heeft verwerkt, zijn aanleg, interesse en attitude.

Als het falen van een leerling voor het vak wiskunde nagenoeg uitsluitend te wijten zou zijn aan tekorten voor de doelstellingen die specifiek zijn voor de leerweg 5u, kan men immers moeilijk concluderen dat de betrokken leerling niet in voldoende mate de basisdoelstellingen voor het vak wiskunde bereikt heeft. **Uiteraard zal dit wél een belangrijk gegeven zijn voor het advies, bv. voor de vervolgstudies.** De structuuronderdelen die men aan de leerling zal adviseren, zullen een minder sterke wiskundeonderbouw bevatten.

In realiteit zal dit echter nauwelijks voorkomen. Immers, bij een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding zal het tekort quasi zeker medebepaald worden door hiaten in de basisleerstof. Desgevallend kan dit worden aangetoond op basis van een oplistings van niet-verworven (fundamentele) leerplaninhouden. In dat geval kan men verder gaan dan een advies. De structuuronderdelen die een sterke wiskundeonderbouw bevatten, kunnen worden geclausuleerd. Zie echter ook punten 2.3 en 2.4.

2.3 Belang van het globale dossier

De reglementering bepaalt dat het met vrucht beëindigen van leerjaren van het voltijds secundair onderwijs niet noodzakelijk gebonden is aan het slagen voor afzonderlijke toetsen, examens of proeven over een deel of het geheel van de vorming. Uit de motivatie van elk oriënteringsattest B of C moet blijken dat de delibererende klassenraad een afweging heeft gemaakt van alle relevante gegevens in het dossier van de leerling.

Een loutere verwijzing naar slechts één tekort is – zelfs wanneer men omstandig motiveert waarom de resultaten voor dat ene vak over het gehele jaar (zowel wat dagelijks werk als proefwerken betreft) ondermaats zijn – als motivering op zichzelf ontoereikend. De delibererende klassenraad mag zich bij zijn beraadslaging immers niet zonder meer fixeren op het tekort voor één vak, maar moet de andere concrete gegevens van het dossier afwegen tegenover dit ene tekort. Met een blik op het globale dossier zullen toch wel enkele van de volgende elementen betrokken moeten worden bij de motivering:

- de aard van het vak zelf (bv. zijn aandeel in de totale studie, zijn belang voor de gekozen studierichting);
- de inhoudelijke analyse van de (het) vaktekort(en): welke leerplaninhouden werden niet verworven?
- de resultaten op andere vakken (als er al geen andere tekorten zijn, zullen er in vele gevallen wel zwakke resultaten zijn die in de deliberatie betrokken worden);
- het globale jaarresultaat over alle vakken heen;
- de aangeboden remediëring voor “probleemvakken”, en het resultaat daarop;
- eerdere adviezen van de begeleidende klassenraad;
- ...

Kan de delibererende klassenraad de motivering niet baseren op deze elementen, dan is het logisch dat hij zich beperkt tot een advies (dat vanzelfsprekend niet bindend is).

2.4 Onderscheid tussen het 1ste en 2de leerjaar van de tweede graad

Rekening houdend met het bovenstaande, bekijken we een deliberatiedossier waarbij de leerling een ernstig tekort heeft voor het B-vak wiskunde (5), terwijl de andere vakken goed zijn.

2.4.1 Clausulieren kan uitsluitend voor bepaalde studierichtingen of voor bepaalde onderwijsvormen. Dit impliceert dat men, vanuit reglementair oogpunt, op het einde van het 1ste leerjaar van de tweede graad op *geen enkele manier* kan clausulieren voor leerweg 5, en dezelfde studierichting in leerweg 4 open laten. Gezien het relatieve onderscheid tussen beide leerwegen, zou dit ook inhoudelijk ergens wel moeilijk liggen. Men kan uiteraard wel een duidelijk advies formuleren.

Ook het clausulieren voor bepaalde aso-studierichtingen heeft hier weinig zin. In het 2de leerjaar van de tweede graad bevatten al deze studierichtingen immers 4 of 5 uur wiskunde, en is de concrete invulling van het eventuele 5de lesuur divers en/of te relativeren.

Alleen als men op basis van de inhoudelijke analyse van het tekort, exact kan aantonen dat de niet-verworven leerplaninhouden voor het vak wiskunde cruciaal zijn voor een studieloopbaan in het aso, kan eventueel een clausulering voor de volledige onderwijsvorm aso. Dit zal dus *eerder uitzonderlijk* zijn. In elk geval zullen de hiaten groot moeten zijn én grotendeels gesitueerd in de basisleerstof. De motivering zal sterker zijn naarmate ook elementen uit de andere vakken kunnen worden betrokken.

2.4.2 Op het einde van het 2de leerjaar van de tweede graad is de situatie anders. Wanneer een leerling enkel een serieus tekort heeft voor wiskunde, kan hij *wel degelijk* een B-attest krijgen met clausulering voor bv. de aso-studierichtingen met 6 uur wiskunde in de derde graad. Die studierichtingen moeten wel nominatim worden vermeld. Ook studierichtingen uit kso-tso met een sterk wiskundige inslag kunnen worden afgesloten. Uit de inhoudelijke analyse van het tekort moet wel blijken dat de niet-verworven leerplaninhouden cruciaal zijn voor het verder volgen van een studieloopbaan waarin wiskunde fundamenteel is voor de studierichtingen die men heeft geclausuleerd.

Anderzijds zien we wel *niet* goed in hoe men – uitsluitend op basis van een tekort voor wiskunde – zou kunnen clausuleren voor de aso-studierichtingen met 4 uur wiskunde in de derde graad. Hoe kan men dan motiveren dat iemand wél een aso-studierichting met wiskunde (3) aankan, maar niet één met wiskunde (4)? Hier zullen toch ook minimaal de wetenschapsvakken bij betrokken moeten worden.